

ВІДГУК

офіційного опонента Цуркан Таїсії Георгіївни

на дисертаційне дослідження

Роїк Тетяни Олександрівни

«Виховання культури родинних взаємин у молодших школярів»,

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

зі спеціальності 13.00.07 – теорія і методика виховання

Дисертаційне дослідження Роїк Тетяни Олександрівни присвячене одній з важливих проблем сучасної педагогічної науки та практики, що зумовлено реформуванням національної системи освіти (відповідно до Концепції нової української школи (2016)), орієнтованої на визначення пріоритетів виховання дітей на засадах партнерства, гармонізації культурних родинних взаємин. Проблема, яку досліджує авторка дисертації, пов'язана з осмисленням і цілісним представленням феномена «культура родинних взаємин», має соціально-педагогічне й культурне значення для розвитку українського суспільства. Дисертантка виявляє і підкреслює сутнісні суперечності, які актуалізують доцільність дослідження, зокрема, між: суспільною значущістю проблеми виховання культури родинних взаємин та недостатньою увагою закладів освіти до розв'язання цієї проблеми; важливістю виховання культури родинних взаємин у молодших школярів і відсутністю педагогічних умов оптимізації цього процесу; усвідомленням педагогічними працівниками початкової ланки школи значущості означеної проблеми та їхньою недостатньою методичною підготовленістю.

В дослідженні розкриті реалії сьогодення. Наукова робота здобувачки підкріплена нормативними документами щодо діяльності освітнього закладу загалом та засад педагогіки партнерства зокрема. Дисертація характеризується науковою новизною, логічно вибудованою структурою.

Тему дослідження затверджено рішенням вченої ради Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 9 від 22.03.2016 р.) та узгоджено Міжвідомчою радою з координації наукових

досліджень із педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 26.04.2016 р.)

У дисертації методологічно грамотно поставлена мета і завдання роботи. Логіка викладу основних наукових положень, розкрита постановкою завдань, дає чітке представлення про авторський задум, а архітектоніка роботи представляє єдність компонентів об'єкта дослідження як складного соціокультурного явища, що потребує ретроспективно-прогностичного аналізу.

Не дивлячись на значну кількість наукових робіт, присвячених різним аспектам сімейного виховання і батьківства, в педагогічній науці не було достатньо обґрунтовано специфіку виховання культури родинних взаємин учнів молодшого шкільного віку, не висвітлено умови покращення цього процесу на засадах педагогіки партнерства. Все це вищесказане, дає право зробити висновок, що дисертація на тему «Виховання культури родинних взаємин у молодших школярів» відповідає вимогам часу і є значимою для розвитку педагогічної теорії і практики.

Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, представлених в дисертації, не викликає сумнівів. У дисертації здійснено ґрунтовний аналіз наукової літератури, обсяг якої достатньо великий через міждисциплінарний характер предмета дослідження.

На основі здійсненого аналізу дисертантці вдалось достатньо переконливо і аргументовано охарактеризувати особливості виховання культури родинних взаємин у молодших школярів шляхом реалізації педагогіки партнерства, показати нові тенденції налагодженого партнерства дітей, батьків та вчителя, окреслені в зарубіжних і вітчизняних працях.

Достатньо глибокий аналіз основних теоретико-методологічних засад проблеми дослідження здійснений дисертанткою у **першому розділі**. Авторка наукової роботи послідовно розглядає теоретичні основи розробки проблеми виховання культури родинних взаємин у молодших школярів з урахуванням психофізіологічних особливостей учнів молодшого шкільного віку, що дозволяє визначити специфіку побудови взаємин батьків з цією віковою категорією. На

основі аналізу першоджерел дисертанткою подано визначення ключового поняття дослідження «культура родинних взаємин» як рівня взаємин батьків і дітей та інших членів родини, основу яких складають морально-етичні цінності й норми життєдіяльності сучасної української родини, доброзичливе, чуйне та щире ставлення членів родини один до одного.

Проведений аналіз, систематизація і узагальнення різних точок зору щодо виховання культури родинних взаємин у молодших школярів, дозволили схарактеризувати цей процес як цілеспрямований, систематичний педагогічно організований і неперервний, що передбачає формування загальноприйнятих правил та норм поведінки в родині, виховання морально-етичної свідомості, всіх її структурних елементів: моральних якостей, почуттів, емоцій, ставлення, вчинків і поведінки дітей молодшого шкільного віку в умовах родини (с. 50).

Розроблені в теоретичній частині положення і доводи підкріплені результатами емпіричних досліджень, зокрема у **другому розділі**.

Заслуговує на позитивну оцінку представлений комплекс підібраних діагностичних методик і методів виявлення рівнів вихованості культури родинних взаємин, чіткість визначених критеріїв вихованості культури родинних взаємин у молодших школярів та схарактеризовано її рівні(с. 76-83). Дослідниця наукової проблеми не просто констатує здебільшого низький і середній рівень вихованості культури родинних взаємин, а й характеризує причини негативного досвіду виховання в сім'ях в нинішніх умовах. Такий підхід підсилює надійність отриманих даних.

Важливим кроком у розгортанні наукового пошуку стало розроблення та обґрунтування авторкою дисертаційного дослідження моделі виховання культури родинних взаємин у молодших школярів (с. 134), представленої цільовою, методологічною, процесуально-технологічною, діагностично-результативною складовими та прогнозованим результатом у **розділі третьому**. Відстежуємо, що реалізація запропонованої моделі здійснювалася з урахуванням аксіологічного, системного, особистісно зорієнтованого й діяльнісного підходів та ряду принципів (цілеспрямованості, систематичності та послідовності, взаємоповаги

та взаємодовіри, урахування вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, поєднання педагогічного керівництва з ініціативою учнів, гуманізації).

До позитиву слід віднести й визначені авторкою педагогічні умови реалізації розробленої моделі (усвідомлення учнями початкової школи необхідності в оволодінні культурою родинних взаємин; набуття молодшими школярами досвіду культури родинних взаємин; забезпечення співпраці школи та сім'ї), які є, на нашу думку, доречними з огляду на реалізацію завдань нової української школи щодо активізації педагогіки партнерства в освітньо-виховному процесі та подолання виявлених у процесі констатувального дослідження прогалин у вихованні культури родинних взаємин як у дітей молодшого шкільного віку, так і в їх батьків.

Цінним є те, що кожна педагогічна умова реалізовувалась через визначені методи, форми та засоби роботи з учасниками освітнього процесу, та супроводжувалась спеціально розробленою авторською програмою «Партнерство заради дитини: крок за кроком». Авторська програма, що відображає практичне значення дослідження, стане у нагоді укладачам навчальних програм з методики виховної роботи, сімейного виховання; учителям-практикам; студентам закладів вищої освіти у процесі підготовки до роботи з батьками; методистам і викладачам закладів післядипломної педагогічної освіти на заняттях зі слухачами курсів підвищення кваліфікації; батькам для підвищення педагогічної культури тощо.

Дисертацію завершують достатньо виважені, достовірні, науково обґрунтовані висновки, які відображають основний зміст роботи та відповідають поставленим завданням дослідження.

В цілому дисертаційне дослідження Т.О. Роїк вносить вагомий внесок у вирішення проблеми культури родинних взаємин. У дисертації значна кількість цікавих думок і доказових міркувань, що спонукають до роздумів і дискусій. Автор безумовно схильний до дослідницького пошуку, наділений здібностями до наукової творчості, що підтверджується також публікаційною активністю дисертанта, в тому числі в ряді рейтингових видань.

Публікації автора та автореферат повністю відображають основні положення й висновки дисертації, які викладено у 10 наукових працях, із яких 6 відображають основні наукові результати дисертації, 4 – апробаційного характеру.

Загальна оцінка дисертаційної роботи є позитивною.

Високо оцінюючи проведене дисертанткою дослідження, зазначимо, що в представлений до захисту роботі наявні питання дискусійного характеру:

1. Працюючи над розв'язанням першого завдання дисертаційного дослідження, що полягало у аналізі стану дослідження проблеми та уточненні сутності ключових понять, доцільно було б детальніше зупинитися на історико-педагогічних аспектах питання виховання культури родинних взаємин в Україні.

2. Зважаючи на здійснений аналіз психофізіологічних особливостей у молодших школярів і встановлення їх емоційної сприйнятливості батьків, значущості емоційної підтримки в родині та зауваження авторки про розгляд зарубіжними дослідниками родинних взаємин в емоційно-психологічному змісті, вважаємо за доцільне виділити окремо емоційний критерій вихованості культури родинних взаємин у молодших школярів.

3. Розглядаючи питання виховання культури родинних взаємин у молодших школярів, Роїк Т.О. акцентує увагу на позаурочній роботі в школі. Проте вирішити цю проблему можливо тільки в системі сімейного виховання, з цілеспрямованою роботою з молодшими школярами як у сім'ї, так і у школі. Виховання культури родинних взаємин буде включати дві підсистеми: в школі за допомогою вчителя, а в сім'ї – через взаємодію батьків і дітей, тобто єдність взаємодії сім'ї та школи.

4. На сторінці 141 дисертаційного дослідження розглянуті можливості використання кожної з груп методів виховання культури родинних взаємин, що представлені в моделі. Однак, інтерактивні методи та методи стимулювання, на противагу традиційним, що описані, лише згадуються.

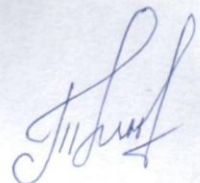
5. У тексті дисертації трапляються поодинокі стилістичні огріхи.

В цілому дисертація виконана на досить високому науковому рівні. Зазначені зауваження не ставлять під сумнів вагомість нових науково обґрунтованих результатів дослідження проблеми, а лише можуть слугувати підґрунтям для дискусії та можуть бути врахованими в подальших наукових пошуках здобувачки.

Актуальність теми, самостійність і завершеність здійсненого дослідження, наукова новизна і практична значущість одержаних результатів дають змогу зробити висновок про те, що дисертація «Виховання культури родинних взаємин у молодших школярів» відповідає вимогам щодо робіт на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, зокрема, пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її авторка, Роїк Тетяна Олександрівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент:

**кандидат педагогічних наук,
асистент кафедри педагогіки
та методики початкової освіти
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича**

Т.Г. Цуркан

